

Гемма М.Д.,
аспірантка,
кафедра управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
marinagemma2017@gmail.com

Гемма М.Д.,
аспірантка,
кафедра управления персоналом и экономики труда,
ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»

Gemma M.D.,
postgraduate,
Personnel Management and Labour Economics Department
SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ
ЩОДО РОЗРАХУНКУ ВАРТОСТІ ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ**

**УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ
ОТНОСИТЕЛЬНО РАСЧЕТА СТОИМОСТИ ПОДГОТОВКИ
КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОТНИКОВ НА ПРОИЗВОДСТВЕ**

**IMPROVEMENT OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO COST
OF SKILLED PERSONNEL ON-THE-JOB TRAINING**

Обґрунтовано методологічні підходи до розрахунку вартості підготовки кваліфікованих працівників на виробництві. Запропоновані методологічні підходи можуть бути використані для розрахунку нормативів фінансування навчальних закладів на виробництві з урахуванням специфіки підприємства. Введення нормативу фінансування в розрахунок на одного слухача з урахуванням інноваційної складової дозволить підвищити економічну зацікавленість навчальних закладів в рішенні задач підвищення якості професійного навчання працівників на виробництві.

Обосновано методологические подходы к расчету стоимости подготовки квалифицированных работников на производстве. Предложенные методологические подходы могут быть использованы для расчета нормативов финансирования учебных заведений на производстве с учетом специфики предприятия. Введение норматива финансирования в расчете на одного слушателя с учетом инновационной составляющей позволит повысить экономическую заинтересованность учебных заведений в решении задач повышения качества профессионального обучения работников на производстве.

The purpose of this article is to consider the methodological approaches to cost of vocational on-the-job staff training of organizations in Ukraine. The proposed methodological approaches to cost of skilled personnel on-the-job training include list of costs which ensure stable development of the educational institution on innovative basis, increase investment in human capital. The methodological approaches can be used to calculate funding norms of educational institutions in the production of specific companies. Introduction of the funding norm per person is based on innovative component that will improve the economic interest of educational institutions in solving problems to improve

the quality of vocational on-the-job staff training. These methodological approaches allow to introduce elements of competition and responsibility for the quality of vocational training.

Ключові слова. Професійне навчання персоналу на виробництві, вартість навчання, кваліфіковані працівники.

Ключевые слова. Профессиональное обучение персонала на производстве, стоимость подготовки, квалифицированные работники.

Keywords. Vocational on-the-job staff training, cost of training, skilled personnel.

Вступ. Фінансування навчання персоналу на виробництві відбувається за рахунок коштів організації, а також залучення внесків спонсорів, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, передбачених чинним законодавством [1, с. 122]. В Україні зобов'язання щодо фінансування професійного навчання покладені лише на роботодавця, тому значна кількість підприємств (особливо малих і середніх) не мають можливості підвищувати кваліфікацію персоналу відповідно до потреб сучасного виробництва. Ця проблема є досить гострою, особливо з урахуванням відсутності державної підтримки роботодавців, вона вимагає вирішення саме на державному рівні.

Поліпшення ситуації у сфері професійного навчання персоналу на виробництві в цілому по Україні можливо за таких умов: залучення до фінансування професійного навчання працівників коштів із державного та місцевого бюджетів; запровадження додаткових пільг для роботодавців, які здійснюють професійне навчання працівників. Запровадження для організацій таких знижок, податкових пільг, дотацій і субсидій можливе за умови достовірного врахування у повному обсязі їх витрат на професійне навчання персоналу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню вартості підготовки кваліфікованих працівників на виробництві присвячені роботи В. А. Савченко, Д. Кіркпатріка, Д. Бушнелла, Р. Брінкерхоффа, М. І. Магури, М. Б. Курбатової, М. Дрозача та ін.

Постановка завдання. Мета статі — обґрунтувати методологічні підходи до розрахунку вартості підготовки кваліфікованих працівників на виробництві.

Результати дослідження. Відшкодування (шляхом виділення субсидій) витрат на надання стандартизованих послуг конкретним категоріям споживачів має здійснюватися за єдиними нормативами, що розраховуються в адміністративному порядку, в тому числі — відповідно до затверджених галузевих нормативів фінансових витрат на надання державних послуг.

Державне фінансування повинно здійснюватися на основі формул, розроблених згідно з установленими цілями та пріоритетами, різноманітними також повинно бути форми фінансування (пряме виділення коштів, цільові гранти, додаткові видатки місцевих бюджетів тощо); ці формули та форми мають бути простими і зрозумілими для навчальних закладів. Обсяги державного фінансування визначатимуться на основі розрахованих нормативів, які повинні враховувати потреби ринку праці та ринку освітніх послуг, а також включати місцеві особливості; багаторівневе державне фінансування повинно мати на меті вирівнювання регіональних диспропорцій в освіті. Держава має проводити активну стимулюючу політику із залучення інших джерел, і в першу чергу — підпри-

емств у сфері професійної освіти; розвитку змішаних, кредитних форм оплати навчання.

Обсяги фінансування навчальних закладів державою повинні визначатися на основі науково обґрунтованих нормативів, розроблених Міністерством освіти та науки України та затверджених Кабінетом Міністрів України.

Повністю норматив бюджетного фінансування повинен розраховуватися за всіма позиціями шляхом підсумовування витрат за ними. Водночас демографічні, кліматичні та соціальні умови діяльності навчальних закладів можуть суттєво відрізнятися в різних регіонах, і тому величина витрат на навчання за деякими напрямками підготовки може значно варіювати. Водночас ці нормативи на основі розрахунків на одного учня, клас, групу, одиницю площі, об'єму приміщень тощо по кожному навчальному закладу або регіону можуть бути диференційовані.

Скрутні умови фінансування та діяльності системи освіти протягом 90-х років призвели до того, що фактично нормативи перестали бути орієнтирами у визначенні обсягів необхідних фінансових ресурсів. Фінансування навчальних закладів здійснюється більше «від досягнутого рівня», тобто на основі показників минулого року, а не об'єктивно необхідних потреб. Тому суми витрат на планований рік та їх розподіл за видами витрат повинні вироблятися в кошторисі в з'явленні з уточненим планом і виконанням за звітом за попередній рік.

Нормативи фінансування повинні враховувати специфіку навчального закладу на виробництві (НЗ) і бути достатніми для покриття середніх поточних витрат, пов'язаних з освітнім процесом і експлуатацією, споруд і штатного обладнання НЗ.

Проблеми переходу на нормативно-подушного фінансування багато в чому пов'язані з відсутністю необхідної законодавчої бази, науково обґрунтованих методик розрахунку нормативів за типами і видами НЗ, професій і спеціальностей.

Величина цих нормативів повинна виступати в якості мінімальної вартості освітніх послуг, обов'язкової для виконання на всіх рівнях бюджетної системи. Вона повинна бути якимсь базисом для визначення мінімальної ціни освітніх послуг, що надаються НЗ незалежно від організаційно-правової форми та форми власності на платній основі.

Для отримання якісної освіти в норматив фінансування необхідно включати всі види витрат, пов'язаних з навчально-виховним процесом, здійсненням науково-дослідної та інноваційної діяльності, придбанням та експлуатацією основних фондів і нематеріальних активів.

З огляду на різну вартість навчання за окремими професіями (спеціальностями), доцільно розраховувати норматив бюджетного фінансування по групах професій з урахуванням обсягу витрачених на їх отримання коштів.

Норматив фінансування одного слухача на період підготовки (Н) складається з двох компонентів — нормативу вартості навчання (Н1), і нормативу витрат на науково-інноваційний розвиток (Н2), що можна представити формулою:

$$H = H1 + H2.$$

Вартість навчання в НЗ включає витрати:

- на оплату праці персоналу з урахуванням нарахувань на оплату праці (Впр);
- на утримання і вдосконалення навчально-матеріальної бази навчального закладу підприємства (Вбз);
- інші витрати (Вінш).

Таким чином, норматив вартості навчання одного слухача навчального закладу організації можна представити формулою:

$$H1 = (Впр + Вбз + Вінш)/N,$$

де N — кількість слухачів навчального закладу.

Для оцінки розміру заробітної плати найманих працівників застосовується показник фонду оплати праці.

До фонду оплати праці включаються нарахування найманим працівникам у грошовій і натуральній формі (оцінені в грошовому вираженні) за відпрацьований і невідпрацьований час, який підлягає оплаті, або за виконану роботу незалежно від джерела фінансування цих виплат.

Фонд оплати праці складається з: фонду основної заробітної плати; фонду додаткової заробітної плати; інших заохочувальних і компенсаційних виплат [2].

Фонд основної заробітної плати (Впр1) включає нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків). До його складу належать:

— оплата роботи висококваліфікованих працівників, залучених для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників;

— оплата праці викладачів і майстрів (інструкторів) виробничого навчання за навчання робітників з відривом і без відриву від виробництва на курсах, у навчально-виробничих центрах, навчально-курсівих комбінатах тощо, у формі індивідуального та курсового навчання безпосередньо на виробництві, а також викладачів курсів підвищення кваліфікації керівних працівників і фахівців, що організуються на підприємстві;

— оплата членам комісії, які запрошені зі сторони, і викладацькому складу за проведення іспитів або заліків;

— оплата праці за час перебування у відрядженні (не включає відшкодування витрат у зв'язку з відрядженням: добових, вартості проїзду, витрат на наймання житлового приміщення);

— витрати, не пов'язані з викладанням, витрати на оплату праці персоналу (керівництво, адміністративний персонал, секретарі/помічники, інший персонал)

— витрати на організацію виробничої практики, оплата праці керівників виробничої практики студентів вищих навчальних закладів та учнів професійно-технічних навчальних закладів

Фонд додаткової заробітної плати (Впр2) включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати (Впр3) включають винагороди та премії, які мають одноразовий характер, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми.

Сумарний фонд оплати праці працівників навчального закладу підприємств (Впр) визначається за формулою:

$$Впр = (Впр1 + Впр2 + Впр3).$$

Тоді величина нормативу витрат на оплату праці складе:

$$Н1 = Впр / N,$$

де N — кількість учнів/слухачів НЗ.

Витрати на утримання і вдосконалення навчально-матеріальної бази навчального закладу підприємства:

— Витрати на оплату послуг зв'язку (Взв) — витрати:

- пов'язані з підключенням до глобальної інформаційної мережі Інтернет;
- з оплати за надання в користування телефонних і телеграфних каналів зв'язку, мобільного зв'язку;
- з оплати поштових відправлень;
- інші витрати, пов'язані з оплатою послуг зв'язку.

— Витрати на оплату транспортних послуг (оплата договорів на оплату транспортних послуг, що надаються сторонніми організаціями).

— Господарські витрати навчального закладу підприємства (витрати на опалення і освітлення — Воп, водопостачання — Ввод, утримання навчальних приміщень в чистоті — Вприм, витрати на утримання позавідомчої та пожежної охорони — Вох та інші — Вгосп.інш.).

Обсяг фінансування витрат на оплату господарських послуг (Вгосп) розраховується за формулою:

$$Вгосп = Воп + Ввод + Вприм + Вох + Вгосп.інш.$$

— Орендна плата (Воренд) приміщень (розраховується залежно від площі навчального приміщення, зайнятого навчальною групою учнів чи слухачів, і ставки окремої плати за один квадратний метр, встановленої місцевими органами виконавчої влади або орендодавцем), майна, обладнання, що використовується в навчально-виховному процесі.

— Витрати на оплату послуг з поточного і капітального ремонтів основних фондів навчального закладу підприємства.

— Витрати на придбання устаткування та інвентарю (об'єктів основних засобів) для навчально-виробничих центрів, навчально-курсів комбінатів та інших навчальних закладів підприємств, що знаходяться на самостійному балансі — витрати на придбання інвентарю, устаткування, меблів для навчальних приміщень гуртожитків, транспортних засобів, комп'ютерів, машин, агрегатів і механізмів для навчальних і господарських цілей навчального закладу.

— Витрати на придбання об'єктів основних засобів (Воф).

— Витрати на амортизацію (Вамор) навчального закладу підприємства. Кошти на амортизацію устаткування, машин, агрегатів, комп'ютерів і обладнання навчального закладу підприємства повинні розраховуватися на підставі їх балансової вартості та норм амортизаційних відрахувань.

— Витрати на придбання навчальної літератури (Вліт). Витрати на придбання наукової літератури, підручників, начальних посібників, комп'ютерних програм для бібліотек, іншого навчально-методичного забезпечення навчально-курсів комбінатів, навчальних центрів та інших навчальних закладів підприємств визначаються виходячи з нормативів на одного учня (слухача), встанов-

лених керівником підприємства, з урахуванням фактичного освоєння засобів і наявності бібліотечного фонду.

— Матеріальні витрати (Вмат) — витрати на придбання:

• покупних матеріалів, сировини та інших матеріалів, книжкової продукції та довідкової офіційної літератури, крім літератури, що купується для бібліотечного фонду;

• картриджів до оргтехніки;

• витрати на придбання м'якого інвентарю, на постільну білизну, на придбання захисного і спеціального одягу.

— Інші витрати (Вбз.інш.) на збереження і розвиток навчально-матеріальної бази — витрати на оплату договорів на:

• придбання та виготовлення печаток, штампів, бланків посвідчень, бланків трудових книжок, вкладишів до них, дипломів, свідоцтв, бланків суворої звітності та інших бланків;

• проведення технічного огляду та технічного обслуговування основних фондів;

• проведення технічного обслуговування обладнання, програмного забезпечення;

• витрати на ремонт обладнання та інвентарю, включаючи ремонт м'якого інвентарю;

• монтаж локальної обчислювальної мережі;

• підписку на періодичну літературу (газети, журнали, бюлетені), крім періодичної літератури, що купується для бібліотечного фонду.

Таким чином, річні витрати на збереження і розвиток навчально-матеріальної бази (Вбз) навчального закладу підприємства, складуть:

$$\text{Вбз} = \text{Взв} + \text{ВТ} + \text{Вгосп} + \text{Воренд} + \text{Врем} + \text{Воф} + \text{Вамор} + \text{Вліт} + \text{Вмат} + \text{Вбз.інш.}$$

Інші витрати (Вінш):

— витрати на отримання ліцензій і дозволів для здійснення професійного навчання персоналу (надання консультаційних послуг з питань ліцензування, підготовки пакетів до експертизи та організації навчального процесу в сфері підготовки робітничих кадрів; організація та проведення на регіональному рівні експертизи спроможності навчального закладу вести діяльність, пов'язану з наданням освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти);

— оплата послуг з внесення даних до Єдиного реєстру документів моряків (у разі підготовки по морським професіям);

— внески підприємств на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

— витрати на платне навчання працівників і членів їхніх сімей, не пов'язане з виробничою необхідністю, згідно з договором між підприємством і навчальним закладом;

— витрати на відрядження: добові (у повному обсязі), вартість проїзду, витрати на наймання житлового приміщення;

— витрати на підготовку та перепідготовку кадрів:

• витрати на оплату навчання працівників у вищих навчальних закладах та установах підвищення кваліфікації, професійної підготовки та перепідготовки кадрів;

- стипендії слухачам підготовчих відділень, студентам, аспірантам, направленим підприємствами на навчання з відривом від виробництва у вищі навчальні заклади;
- оплата проїзду до місцезнаходження навчального закладу та назад;
- витрати, пов'язані з організацією навчального процесу (придбання навчального матеріалу, оренда приміщень).

Норматив витрат на науково-інноваційний розвиток (Н2) може бути розраховано за формулою:

$$H2 = \frac{B_{\text{наук}}}{N} = \left(\sum_{m=1}^n S_m K_m \right) / N$$

де $B_{\text{наук}}$ — витрати інноваційного характеру (на наукові дослідження н дослідно-конструкторські роботи, придбання об'єктів інтелектуальної власності, вдосконалення технологій і управління);

N — кількість слухачів навчального закладу;

S_m — обсяг одержуваної науково-технічної та інноваційної продукції (робіт, послуг) m -го типу;

K_m — тариф (ціна) одиниці продукції (роботи, послуги) m -го типу;

n — номенклатура витрат.

Висновки Таким чином, до запропонованих нижче методологічних підходів до розрахування нормативів фінансування професійного навчання працівників вимкнений весь перелік витрат, що забезпечує сталий розвиток навчального закладу на інноваційній основі, нарощування інвестицій в людський капітал.

Дані методологічні підходи розрахунку дозволять диференціювати нормативи фінансування з урахуванням ступеня витратності професій/напрямків підготовки, освоєваних в конкретних навчальних закладах, ввести елементи конкуренції та відповідальності за якість наданої освіти.

Література

1. Савченко В. А. Розвиток персоналу. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2015. — 505, [7] с.
2. Верховна Рада України (2004), Наказ Держкомстат України «Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати», [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>. Дата звернення — 11.05.2017.

References

1. Savchenko, V. A. (2015), Rozvytok personalu [Personnel development], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), Order of the State Statistics Committee of Ukraine «On Approval of Instruction on statistics of wages», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04> (Accessed 11 May 2017).

Стаття надійшла до редакції 21.06.17 р.